

здійснювати навчання у ігровій формі і має наступні переваги: Учень має можливість по своєму бажанню організувати інформацію з теми, що вивчається і краще зрозуміти і запам'ятати матеріал. Це особливо допомагає у навчанні дітям-візуалам. При необхідності можна повторити вивчене у будь-який зручний час. Просто відкрити лепбук і переглянути зроблену своїми ж руками книжку. Такий спосіб навчання дозволяє напрацьовувати навичку самостійного збору, відокремлення та систематизації інформації. Таке вміння особливо важливе для людей сучасного інформаційного суспільства. Якщо лепбук виконується сумісно у групі, такий метод навчання сприяє розвитку комунікаційних навичок, командної взаємодії тощо.

Література

1. Сорокин Ю. А., Тарасов Е. Ф. Креолизованные тексты и их коммуникативная функция / Ю. А. Сорокин, Е. Ф. Тарасов // Оптимизация речевого воздействия, – М. : Наука, 1990. – 240 с.
2. Ворошилова, М. Б. креолизованный текст: аспекты изучения / Политическая лингвистика. – Вып. 20. – Екатеринбург, 2006. – С. 180–189.
3. Пляцок А. О. Використання технології “лепбук” в роботі з дошкільниками: навчально-методичний посібник [Електронний ресурс] / А. О. Пляцок, В. В. Олійник. – Вінниця: ММК, 2017. – 45 с. – Режим доступу: <https://dorobok.edu.vn.ua/article/pdf/2043>
4. Біляєв О. М. Методика вивчення української мови в школі / Біляєв О. М., Пентилюк М. І., Мельничайко В. Я. – К. : Радянська школа, 1987. – 246 с.
5. Ницета В. А. Технологія життєтворчих проєктів на уроках української мови та літератури: [навч. посібник] / В. А. Ницета. – Х. : Основа, 2009. – 153, [7] с. – (Б-ка журн. “Вивчаємо українську мову та літературу”; Вип. 4(65)).

Шатіло Д.О.,

магістрант,

Бердянський державний педагогічний університет

Науковий керівник – д. пед н., проф **М.М. Греб**

СКЛАДНОСУРЯДНІ РЕЧЕННЯ З ЄДНАЛЬНИМИ ВІДНОШЕННЯМИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ: ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІЮВАННЯ

Концептуальною основою дослідження складної конструкції є витлумачення її як багатоаспектної синтаксичної одиниці, у складі якої виокремлюють, зокрема, формально-синтаксичний і семантико-синтаксичний рівні організації.

Проблема статусу природи і особливостей складної синтаксичної одиниці стала предметом дослідження українських (О. О. Потєбня, С. П. Бевзенко, І. Г. Чередниченко, О. С. Мельничук, К. Ф. Шульжук, І. Р. Вихованець,

К. Г. Городенська, А. П. Грищенко, С. І. Дорошенко, М. У. Каранська, Н. М. Сологуб, І. І. Слинко, Н. Л. Іваницька, А. П. Загнітко та ін.) мовознавців, що репрезентують різні підходи до вивчення структури й семантики речення.

Об'єкт дослідження – складносурядні речення відкритої структури в сучасній українській літературній мові.

Предмет дослідження – функціонування складносурядних речень відкритої структури з єднальним відношенням у прозі сучасних українських письменників (Сергія Жадана та Макса Кідрука).

Мета роботи – здійснити теоретичний аналіз і практично дослідити функціонально–стилістичні особливості складносурядних речень відкритої структури з єднальним відношенням у творах Сергія Жадана й Макса Кідрука та їх специфіку.

Завдання статті: дослідити специфіку використання складносурядних речень з єднальним відношенням, а також визначити їх місце і роль серед інших типів речень у прозі С. Жадана та М. Кідрука.

Джерелами дослідження є роман Сергія Жадана “Депеш Мод” (2004), збірка “ДНК” (2016), співавтором якої є С. Жадан, роман Макса Кідрука “Не озирайся і мовчи” (2017).

Конструкції зі сполучником і (й) є групою складносурядних речень, що має різну семантику та формально-граматичні особливості. Сполучник і (й) – асемантичний та поєднує предикативні частини з єднальною семантикою, яка може ускладнюватися іншими відтінками значень (причина – наслідок, умова – наслідок, зіставлення, протиставлення, обмежування, відповідність чи невідповідність, допуст, поширення, доповнення, результат чи висновок дії тощо). Асемантичний сполучник і (й) формує речення як відкритої, так і закритої структури. Складносурядні речення з досліджуваним сполучником репрезентовані формально елементарними та формально неелементарними, семантично елементарними та семантично неелементарними структурами. Порядок розташування частин у таких реченнях буває вільним та фіксованим, а самі частини – однотипними і різнотипними.

Єднальний сполучник і (й) традиційно відносять до асемантичних сполучників, оскільки він слугує передусім для поєднання предикативних частин у складносурядному реченні і не має чіткої семантичної спеціалізації. Про це зазначає С. Вяткіна: “Сполучник і здатний під впливом контексту (співвідношення модально-часових форм дієслів-присудків, лексичне наповнення частин складного речення, наявність конкретизаторів) виступати в якості засобу оформлення різноманітних семантичних відношень. Ця здатність сполучника спонукає деяких науковців вважати його асемантичним” [5, с. 215].

Пропонуємо усі складносурядні речення зі сполучником і (й) за значенням розподілити на такі різновиди:

- 1) власне-єднальні (зі значенням одночасності, послідовності дій, явищ);
- 2) єднально-протиставні (із додатковим значенням зіставлення, протиставлення, відповідності / невідповідності дій, явищ);
- 3) єднально-детермінативні (відтінки, властиві складнопідрядним

реченням);

4) приєднувальні.

Одночасність, послідовність дій та станів

Асемантичний сполучник і (й) формує речення як відкритої, так і закритої структури. Той факт, що складносурядні конструкції з одним і тим самим сполучником належать до різних груп, можна пояснити диференціацією змістових відношень між їхніми складовими. Якщо між предикативними частинами, поєднаними сполучником і (й), виникають темпоральні відношення, зокрема одночасності або послідовності дій, явищ, то конструкція є відкритою, тобто сурядний зв'язок потенційно необмежений.

За вікном накрапав дощ і було темно [4, с. 98].

За кілька секунд двері відчинилися та перед Арсеном постала висока жінка з тендітною шиєю, вузькими стегнами й великими карими очима [4, с. 328].

Зіставно-протиставні відношення

Зіставні семантико-синтаксичні відношення, які витлумачують як “стосунок між двома ситуаціями, що співіснують і зіставляються за відповідною неконтрастною ознакою” (Вихованець І. Р.), крім зіставного сполучника *а* певною мірою формують компоненти предикативних частин, лексичні значення яких повинні мати неконтрастний характер, що вказує на послаблення семантико-синтаксичної функції цього сполучника [2, с. 32]. Наприклад, у М. Кідрука читаємо:

Історія була цікавою, та за півгодини хлопець відклав книгу [4, с. 162].

Причинно-наслідкові відношення

Якщо складносурядне речення передає за допомогою свого лексичного наповнення семантику причини – наслідку, умови – наслідку, зіставлення тощо, то структура є закритою, наприклад: *Дівчина кілька секунд, склавши губи трубочкою, зважувала відповідь, і Марк підсвідомо наготувався почути чергову історію про це [4, с. 208].*

Приєднувальні відношення

Говорячи про приєднувальні складносурядні речення зі сполучником і (й), С. Бевзенко вказував, що – він [сполучник і] у таких випадках виступає у поєднанні з вказівним займенником *це* в різних його формах, починаючи другу частину складносурядного речення і виражаючи при цьому приєднувальний зв'язок з означальним відтінком [1, с. 172].

Усе пройде за планом, і йому вдасться залишитися в цьому світі [4, с. 478].

У ході дослідження було виявлено, що сполучник і (й) у прозових творах Сергія Жадана та Макса Кідрука частіше поєднує однотипні предикативні частини таких різновидів:

1) обидві частини повні двоскладні:

Хмари постійно набігали, і я не встигав налаштуватися [4, с. 60]. Вони нам пообіцяли профінансувати ремонт офісу, і я хотів зробити їм приємне [3, с. 178].

3) одна з частин двоскладна, а друга односкладна:

Вранці нормально вийдемо і ніхто нас не прийме [3, с. 94]. Увечері на Марка

чекала розмова з батьками, й гірший час для неї годі було вибрати [4, с. 352].

Отже, складносурядні речення відкритої структури з єднальним відношенням широко репрезентовані у сучасній українській прозі, зокрема у творчості Макса Кідрука та Сергія Жадана.

Література

1. Бевзенко С. П. Сучасна українська мова. Синтаксис : [навч. посібн.] / С. П. Бевзенко, Л. П. Литвин, Г. В. Семеренко – К. : Вища школа, 2005. – 270 с.
2. Городенська К. Г. Сполучники української літературної мови : Монографія. – К., Інститут української мови : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2010. – 208 с.
3. Жадан С. В. Депеш Мод / Сергій Вікторович Жадан. – Харків : Фоліо, 2011. – 229 с.
4. Кідрук М. Не озирайся і мовчи : роман / Макс Кідрук. – Харків : Книжковий Клуб “Клуб Сімейного Дозвілля”, 2017. – 512 с.
5. Синтаксис современного русского языка : [учебник] / [под. ред. С. В. Вяткиной]. – СПб. : СПбГУ ; М. : Академия, 2009. – 346 с.

Юносова В.О.,

кандидат філологічних наук, доцент,
Бердянський державний педагогічний університет

ВАРІАНТНІ ФОРМИ АБСТРАКТНИХ ІМЕННИКІВ У ЗАПЕРЕЧНИХ КОНСТРУКЦІЯХ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

У сучасній українській літературній мові додаток при перехідних дієсловах із заперечною часткою *не* може вживатися у формі родового та знахідного відмінків: *не прочитав книги / книгу, не вивчив вірша /вірш*. У багатьох випадках чіткої межі між використанням цих відмінків провести не можна.

Проблема розмежування знахідного та родового відмінків у заперечних конструкціях є актуальною для сучасного українського мовознавства. У багатьох лінгвістичних дослідженнях здійснено спроби виявити чинники, що впливають на вибір однієї з форм, та висловлено рекомендації щодо їхнього вживання. Так, зокрема, у виборі одного з варіантів пропонувано враховувати семантику опорного дієслова і залежного від нього іменника, структурні особливості речення й порядок слів у ньому, цільове призначення та емоційне забарвлення речення тощо [1; 2; 4, с. 195 – 196].

Мета нашої роботи – дослідити варіантні форми іменників з абстрактним значенням у заперечних конструкціях сучасної української мови на матеріалі художньої літератури.

У мові сучасної художньої прози в заперечних конструкціях абстрактні іменники вживаються як у формі родового, так і знахідного відмінка. Як